

DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZA W GMINIE OLEŚNICA

Małgorzata Borkowska

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Abstrakt. Celem badań była ocena działalności rolniczej w gminie Oleśnica. Gromadząc materiały źródłowe, posłużono się wieloma technikami i metodami badawczymi, które zostały połączone w kwestionariusz wywiadu nt. „Działalność rolnicza w gminie Oleśnica”. Właścicielami 30 badanych gospodarstw w analizowanej gminie byli mężczyźni w wieku około 43 lat z wykształceniem średnim. Ponad 70% rolników wyrażała chęć rozwoju gospodarstw poprzez dokupienie lub wydzierżawienie gruntów i modernizację parku maszynowego. Działalność rolnicza prowadzona na terenie gminy nastawiona była głównie na produkcję roślinną. Wprowadzane innowacje dotyczyły przede wszystkim produkcji roślinnej, gospodarstwa domowego i technizacji. Wprowadzanie innowacji wynikało z chęci uzyskania wyższych dochodów oraz dostosowania gospodarstw rolnych do wymogów gospodarki rynkowej.

Słowa kluczowe: gmina, działalność rolnicza, gospodarstwo, rolnik

WSTĘP

Rolnictwo jest najstarszym działem gospodarki narodowej, którego głównym celem jest wytwarzanie i dostarczanie żywności i surowców dla przemysłu poprzez uprawę roli i roślin oraz chów i hodowlę zwierząt. Jednocześnie rolnictwo charakteryzuje kilkakrotnie niższa wydajność pracy niż w przemyśle, zbyt duża liczba zatrudnionych i nie-nowoczesny potencjał wytwórczy. Wyniki działalności producentów rolnych nie zależą tylko od poziomu i efektywności nakładów, ale także od warunków zewnętrznych. Rolnictwo bowiem charakteryzuje nierozzerwalny związek z przyrodą, ziemią, klimatem i rytmem biologicznym.

Nowoczesne rolnictwo coraz bardziej uniezależnia się od warunków przyrodniczych i coraz skuteczniej kieruje procesami biologicznymi. Wydajność pracy ludzkiej oraz

produkcyjność rolnictwa wzrastają dzięki zastosowaniu nowoczesnych maszyn, środków produkcji i metod organizacji pracy.

Gmina Oleśnica leży w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego, w odległości 30 km od stolicy województwa – Wrocławia. Powierzchnia gminy wiejskiej wynosi 243,44 km², z czego użytki rolne stanowią 66,53%, natomiast lasy i grunty leśne 22,48%. Gmina zasięgiem obejmuje 29 wsi sołeckich. Na terenie gminy w 2006 roku mieszkało 11 120 osób, średnio 0,02 osoby na 1 km².

Klimat gminy Oleśnica, podobnie jak całego województwa dolnośląskiego, związany jest z ogólną cyrkulacją mas powietrza napływającego z Atlantyku, Skandynawii i północno-wschodniej Europy. Jest to klimat umiarkowany o cechach oceanicznych, który charakteryzuje się łagodnymi zimami oraz niezbyt upalnymi latami.

Celem pracy jest ocena działalności rolniczej w gminie Oleśnica.

METODA BADAWCZA

Przyjęty przedmiot badań wymagał rzetelnej organizacji badań, które przeprowadzono w gospodarstwach indywidualnych w jednolitych warunkach ekonomiczno-przyrodniczych. Badania przeprowadzono na terenie województwa dolnośląskiego w powiecie oleśnickim w gminie Oleśnica. Działalność produkcyjna w 1619 gospodarstwach indywidualnych w gminie Oleśnica prowadzona była w różnych grupach obszarowych (tab. 1).

Korzystając ze struktury agrarnej, metodą celową wybrano gospodarstwa o areale ziemi użytkowanej rolniczo powyżej 10 ha UR, wychodząc z założenia, że jest to minimalna powierzchnia zapewniająca utrzymanie rodziny rolniczej [Nietupski i Szelwicki

Tabela 1. Struktura agrarna
Table 1. Agrarna's structure

Powierzchnia obszarowa Surface area (ha)	Liczba gospodarstw w grupie obszarowej Quantity of farms in area group	Udział gospodarstw Part of farms (%)	Liczba gospodarstw spełniających kryteria doboru Quantity of farms fulfilling the criteria of selection	Udział gospodarstw Participation of farms (%)	Liczba gospodarstw objętych badaniami szczegółowymi Quantity of farms in range with detailed investigations
< 2	752	46,45	0	0,00	0
2-5	289	17,85	0	0,00	0
5-10	253	15,63	0	0,00	0
10-15	115	7,10	115	35,38	11
> 15	210	12,97	210	64,62	19
Ogółem Totality	1 619	100,00	325	100,00	30

Źródło: Dane Urzędu Gminy Oleśnica, obliczenia własne.

Source: The data of Office from the Oleśnica commune, own calculation.

1981]. Wymogi te spełniło 325 gospodarstw. W dodatkowym kryterium zakładano, że w rodzinie nie powinno być mniej niż dwoje i nie więcej niż troje dzieci. Z grupy, biorąc pod uwagę 20% próby [Kopeć 1983], metodą losową wybrano 30 gospodarstw do badań szczegółowych.

Przy gromadzeniu materiałów źródłowych, ze względu na interdyscyplinarny charakter problemu badawczego, posłużono się wieloma technikami i metodami badawczymi, charakterystycznymi dla różnych dziedzin wiedzy, które zostały połączone w kwestionariusz wywiadu na temat: „Działalność rolnicza w gminie Oleśnica”. Posłużył on jako metoda i technika zapisania materiału oraz jako sondaż o zaszcłościach w gospodarstwie i rodzinie. W celu uzupełnienia informacji o funkcjonowaniu gospodarstw wykorzystano również metody pomocnicze obserwacji uczestniczącej, dyskusji z rolnikami i rozmów kierowanych, co pozwoliło ukierunkować wywiad, wzbogaciło materiał badawczy, ale także stworzyło przyjazną atmosferę. Kwestionariusz zawierał pytania zamknięte i półotwarte. Szczegółowe pytania znajdujące się w kwestionariuszu wywiadu dostarczyły informacji na temat:

- danych o rodzinie rolniczej,
- danych o gospodarstwie indywidualnym,
- oddziaływań oświatowych,
- innowacji w gospodarstwie,
- rachunku ekonomicznego.

W pracy wykorzystano również materiały pochodzące z: Urzędu Gminy Oleśnica, Powiatowego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Oleśnicy i Głównego Urzędu Statystycznego. Otrzymano informacje na temat struktury agrarnej, struktury użytkowania gruntów, produkcji roślinnej oraz zadań realizowanych przez DODR w 2006 roku. Dane ekonomiczne za 2006 rok zostały określone na podstawie prowadzonych przez rolników zestawień przychodów i rozchodów. Miały one charakter szacunkowy.

Zebrane dane uporządkowano i przedstawiono w formie tabelarycznej. Do analizy zastosowano metody jakościowe, powszechnie stosowane w ekonomice rolnictwa, doradztwie rolniczym i naukach społecznych. Wykorzystano metody: analityczną, porównawczą i monograficzną.

Metoda analityczna traktuje rzeczywistość jako zbiór cech. Właściwie ocenia fakty, zjawiska i zdarzenia, dlatego posłużyła ona do interpretacji wyników produkcyjno-ekonomicznych badanych gospodarstw.

Metoda porównawcza polega na ujmowaniu zjawisk w układzie poziomym i pionowym. Dzięki niej zestawiono wyniki produkcyjno-ekonomiczne.

Metoda monograficzna polega na ujęciu całokształtu życia społeczeństwa i spraw z nim związanych. Zastosowano ją w charakterystyce rodzin i gospodarstw oraz warunków przyrodniczych i ekonomicznych badanego regionu.

WYNIKI

Właścicielami gospodarstw byli mężczyźni, którzy charakteryzowali się wiekiem około 43 lat (min. 26 lat, maks. 60 lat). Z psychologicznego punktu widzenia jest to średni wiek dojrzały. Osoby w tym wieku charakteryzują się stabilnością pod względem zawodowym i społecznym oraz zdolnością do podejmowania zadań długofalowych

[Ryznar 1998]. Większość rolników dążyła do rozbudowy, zmian technologii wytwarzania i wprowadzania usprawnień w gospodarstwach. Jest to zjawisko korzystne, gdyż gospodarstwa mają szanse dalszego rozwoju. Średni wiek gospodyń wynosił 41 lat (min. 21 lat, maks. 60 lat), natomiast dzieci 16 lat. Opisywane rodziny w większości były trzypokoleniowe.

W analizowanych gospodarstwach dominowali właściciele z wykształceniem średnim, nie znaleziono gospodarza z wykształceniem wyższym. Gospodynie były wykształcone nieco lepiej (tab. 2).

Tabela 2. Wybrane dane o rolnikach

Table 2. Chosen data about farmers

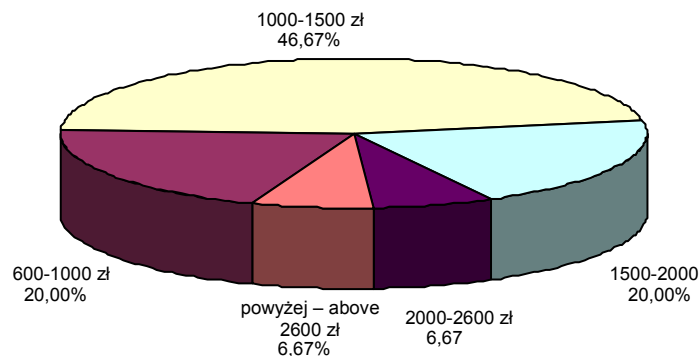
Wyszczególnienie – Specification	
Wiek (lata) – Age (years)	
gospodarz – farmer	43
gospodyni – farmer’s wife	41
Wykształcenie gospodarzy (%) – Farmers’ education (%)	
podstawowe – elementary	20,00
zawodowe – vocational	26,70
średnie – secondary	53,33
wyższe – tertiary	0,00
Wykształcenie gospodyń (%) – Farmer’s wife’s education (%)	
podstawowe – elementary	6,66
zawodowe – vocational	26,67
średnie – secondary	40,00
wyższe – tertiary	26,67
Plany wobec gospodarstwa (%) – Plans in the face of farm (%)	
dzierżawa nowych gruntów – lease of new land	40,00
dokupienie ziemi – purchasing more land	30,00
modernizacja sprzętu mechanicznego – modernization of mechanical equipment	15,00
budowa budynku inwentarskiego – constructing buildings for animals	5,00
renta strukturalna – structural pension	10,00

Źródło: badania własne.

Source: own survey.

W przyszłości 70% rolników miało w planach wdzierżawić lub dokupić nowe grunty. Znaczna część spośród badanych chciałaby zmodernizować sprzęt mechaniczny. Nieliczni gospodarze pragnęli w przyszłości przejść na rentę strukturalną i wybudować budynek inwentarski.

Z rysunku 1 wynika, że u blisko 50% badanych dochód na jednego członka rodziny kształtował się na poziomie 1000-1500 zł miesięcznie. Badani określili standard życia rodziny jako zadowalający i dostrzegali jego polepszenie w przeciągu ostatnich lat. Sytuację mieszkaniową oceniali jako dobrą.

Rys. 1. Miesięczny dochód na jednego członka rodziny

Źródło: badania własne.

Fig. 1. Monthly income per one member of family

Source: own survey.

W strukturze użytków rolnych przeważały grunty orne, stanowiąc aż 97,30% UR. Udział trwałych użytków zielonych stanowił zaledwie 2,67% UR, co związane jest z tym, że badani rolnicy zajmowali się głównie produkcją roślinną, prowadzoną na gruntach ornym, ograniczając tym samym udział łąk i pastwisk (tab. 3).

Tabela 3. Struktura użytków rolnych

Table 3. Structure of agricultural land

Wyszczególnienie Specification	Średnia powierzchnia (ha) Average surface (ha)	UR – AL (%)
UR	27,50	100,00
GO	26,76	97,31
TUZ	0,74	2,69

Źródło: obliczenia własne.

Source: own calculations.

Bardzo charakterystyczna była struktura zasiewów gruntów ornym w badanej gminie. W gospodarstwach dominowała uprawa zbóż, które stanowiły ponad 57% ogółu gruntów ornym. Kolejne lokaty zajmowały rośliny okopowe (ziemniaki) oraz rośliny przemysłowe (rzepak).

Obsada inwentarza żywego była na niskim poziomie:

- bydło – 14,2 SD/100 ha UR (współczynnik intensywności 2,6),
- trzoda chlewna – 17,6 SD/100 ha UR (współczynnik intensywności 2,00).

Tabela 4. Struktura zasiewów gruntów ornych
Table 4. Structure of sowings of arable soils

Wyszczególnienie Specification	Procent Percentage	Współczynniki do obliczenia struktury gospodarstw Coefficients of intensity for calculation of structure of farms
Zboża – Cereal	57,12	1,00
Okopowe – Root plants	24,24	3,00
Przemysłowe – Industrial plants	14,76	2,00
Pastewne – Fodder plants	3,00	1,00
Inne – Other	0,88	–

Źródło: obliczenia własne.
Source: own calculations.

Mała obsada inwentarza związana była głównie z nieopłacalnością chowu zwierząt. Chów zwierząt odbywał się głównie na potrzeby własne.

Analizując strukturę organizacji badanych gospodarstw, można określić system gospodarczy [Kopeć 1964], który dla badanej próby był R rzepakowo-zbożowy z trzodą chlewną A.

Rolnicy chętnie wprowadzali innowacje w gospodarstwach. Najwięcej gospodarzy wprowadziło innowacje w produkcji roślinnej, która dominuje w gminie ze względu na dobre warunki klimatyczno-glebowe. Zmiany te dotyczyły głównie doboru odmian i gatunków oraz usprawnienia technologii nawożenia. Wprowadzając innowacje w produkcji roślinnej, gospodarze kierowali się głównie wielkością plonów i ich jakością. Poszukiwali odmian plennych, odpornych na choroby. Najmniejszym zainteresowaniem we wprowadzaniu innowacji cieszyła się produkcja zwierzęca. Inicjowane modernizacje dotyczyły poprawy żywienia bydła i trzody chlewnej. Z zakresu ekonomiki i organizacji gospodarstw zmiany wprowadziło około 40% badanych. Dotyczyły one przede wszystkim wprowadzenia rachunkowości w gospodarstwie i powiększenia powierzchni gospodarstw. W dziale technizacja i budownictwo wprowadziła zmiany ponad połowa rolników, były to między innymi drobne remonty budynków gospodarczych oraz modernizacja sprzętu rolniczego.

Średni roczny dochód rolniczy netto w jednym gospodarstwie wynosił 1544,36 zł na 1 ha UR. Dochód taki, w mniemaniu rolników, wystarczał na zaspokojenie większości potrzeb rodziny.

WNIOSKI

Przeprowadzone badania pozwoliły wysunąć następujące wnioski:

1. Działalność rolnicza prowadzona na terenie gminy była nastawiona głównie na produkcję roślinną, atrakcyjną ze względu na utrzymującą się koniunkturę rynkową. W strukturze użytków rolnych dominowały grunty orne, a w strukturze zasiewów zboża, ziemniaki i rzepak.

2. Ponad 70% ankietowanych wyrażała chęć rozwoju gospodarstw poprzez dokupienie lub wdzierżawienie gruntów i modernizację parku maszynowego.

3. Innowacje wprowadzane w gospodarstwach dotyczyły przede wszystkim produkcji roślinnej, gospodarstwa domowego i technizacji. Wprowadzanie innowacji wynikało z chęci uzyskania wyższych dochodów oraz dostosowania gospodarstw rolnych do wymogów gospodarki rynkowej.

LITERATURA

- Kopeć B., 1964. *Ekonomika i organizacja gospodarstw rolnych w zarysie*. PWRiL, Warszawa, 231-267.
- Kopeć B., 1983. *Metodyka badań ekonomicznych w gospodarstwach rolnych*. Wyd. AR, Wrocław, 89-119.
- Nietupski T., Szelwiczki B., 1981. Minimalna wielkość gospodarstwa rodzinnego. *Post. Nauk Roln.* 4, 5-20.
- Ryznar J., 1995. *Doradztwo rolnicze w zarysie*. Wyd. AR, Wrocław.
- Ryznar J., 1998. *Metody stosowane w pracy badawczej z zakresu doradztwa rolniczego*. Wyd. AR, Wrocław.
- Żeleźna W., 2002. Innowacje rolnicze jako element rozwoju indywidualnych gospodarstw rolnych. *Zesz. Nauk. AR Wroc.* 444, 215-225.
- www.olesnica.pl

AGRICULTURAL ACTIVITIES IN THE OLEŚNICA COMMUNE

Summary. The aim of the study was to analyse and assess the agricultural activity in the Oleśnica commune. The representative rural property owner was a secondary-educated 43-year old man. Over 70% of respondents demonstrated their willingness to expand by purchasing or renting land and also to develop infrastructure. Agricultural activities within this area were focused mainly on plant-growing, which was preferable due to sustained tide of the market. Arable land was the dominating land type and the main products were: grains, potatoes and rape. Introduced in farms innovations were focused on increasing effectiveness of plant-growing and improving the quality of work in rural properties. These innovations were expected to increase income and, in longer term, make the rural production more competitive on the European market.

Key words: commune, agricultural activities, rural property, farmer

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 15.04.2009

Do cytowania – For citation: Borkowska M., 2009. Działalność rolnicza w gminie Oleśnica. J. Agribus. Rural Dev. 3(13), 25-31.